

FRÁSÖGN

af fjarfundi þingmanna um norðurslóðamál 12. maí 2022.

Fjarfundur þingmanna um norðurslóðamál var haldinn 12. maí. Af hálfu Alþingis sóttu fundinn Líneik Anna Sævarsdóttir, formaður, og Arna Gerður Bang, ritari. Helstu mál á dagskrá voru umræða um starf þingmannanefndar um norðuskautsmál án þátttöku Rússa vegna stríðsins í Úkraínu og skipulagning ráðstefnu sem fyrirhugað er að halda í Nuuk í byrjun september nk. Grænlenka þingkonan Aaja Chemnitz Larsen boðaði til fundarins og stýrði honum.

Fyrsta mál á dagskrá var kynning formanns nefndarinnar, Aaju Chemnitz Larsen, á störfum stjórnarnefndar þingmannanefndar um norðuskautsmál (SCPAR) frá síðasta fundi sem var haldinn rafrænt í febrúar 2022. Larsen ræddi yfirlýsingu nefndarinnar frá 8. mars 2022 varðandi stríðið í Úkraínu. Í yfirlýsingunni segir að friðsamlegt samstarf á norðurslóðum sé nauðsynleg forsenda fyrir starfi stjórnarnefndar þingmannanefndar um norðuskautsmál. Tilefnislaus innrás Rússlands í Úkraínu hafi skapað nýjan og alvarlegan veruleika í alþjóðasamfélaginu sem kalli á endurskoðun diplómátskra samskipta. Þess vegna gerir stjórnarnefnd þingmannanefndar um norðuskautsmál tímabundið hlé á starfi sínu og fylgist áfram náið með þróun mála á svæðinu, með friðsamlega hagsmuni ríkja og íbúa norðurslóða í huga, sérstaklega frumbyggja á norðurslóðum. Rússland styður ekki yfirlýsinguna.

Larsen benti á að samkvæmt starfsreglum nefndarinnar, 9. lið 2. hluta, geti nefndarmenn fundað einslega og eftir eigin vild án þátttöku Rússa. Hún lagði til að nefndin héldi fyrirhugaða ráðstefnu í Nuuk í september, þar sem danska þingið yrði í gestgjafahlutverki, án aðkomu Rússa. Ráðstefnan fengi nýtt nafn, t.d. Leiðtogafundur þingmanna á norðurslóðum - norrænt og norður-amerískt samstarf (*Arctic Parliamentarian Summit – Nordic and North American Collaboration*). Nefndarmenn samþykktu tillögu formanns og voru sammála um mikilvægi þess að halda ráðstefnuna í haust í Nuuk. Drög að dagskrá og frekari upplýsingar verða sendar nefndinni þegar dagsetning hefur verið staðfest.

Jafnframt lagði Larsen til að nefndin skrifaði rússnesku landsdeildinni bréf þar sem hún yrði upplýst um það að haldin yrði ráðstefna án þátttöku þeirra og það rúmist innan starfsreglna nefndarinnar. Þessi samskipti væru eingöngu til að upplýsa rússnesku landsdeildina um að samstarf haldi áfram án þátttöku Rússa en væru ekki pólitískar samningaviðræður. Þá lagði hún til að þrjú þemu yrðu til umræðu: Í fyrsta lagi mannlíf á norðurslóðum, í öðru lagi loftslagsbreytingar á norðurslóðum og í þriðja lagi efnahagsleg sjálfbærni á norðurslóðum. Þingmenn samþykktu tillögu Larsen um að rússneska landsdeildin yrði upplýst með bréfi frá formanni um að samstarf héldi áfram án þátttöku Rússa, í núverandi ástandi. Jafnframt samþykkti fundurinn þemu fyrir fyrirhugaða ráðstefnu í Nuuk í september nk.

Að lokum ræddu þingmenn núverandi ástand á norðurslóðum og voru sammála um það að samstarf þingmanna á norðurslóðum og í Norðurskautsráðinu geti ekki verið með hefðbundnu sniði sökum stríðsins í Úkraínu. Rússlandi verði ekki treyst nema algjör breyting eigi sér stað. Þrátt fyrir stríðið í Úkraínu og afleiðingar þess sé nauðsynlegt að halda áfram að vinna að mikilvægum málum á norðurslóðum eins og baráttunni gegn loftslagsbreytingum og fyrir bættem lífskjörum og réttindum frumbyggja og sjálfbærri þróun.

Aaja Chemnitz Larsen var kjörin formaður nefndarinnar í apríl 2021 ásamt varaformanni nefndarinnar, öldungardeildarþingkonunni Lisa Murkowski. Þar sem gert var hlé á starfsemi nefndarinnar vegna stríðsins í Úkraínu og ljóst er ekki munu allir nefndarmenn geta sótt ráðstefnuna í Nuuk í september, m.a. vegna kosninga lagði formaður til að umboð formanns og varaformanns verði framlengt þar til unnt verður að halda ráðstefnu með fullri þátttöku nefndarmanna. Sama á við um umboð framkvæmdastjóra nefndarinnar, Peder Pedersen frá danska þinginu, sem var kosinn til starfsins í ágúst 2020. Næsta kjörtímabil mun standa yfir til

ágúst/september 2024 þegar ætlunin er að sænska þingið haldi næstu ráðstefnu nefndarinnar. Samþykktu nefndarmenn tillögu formanns.

Næst á dagskrá var umræða um núverandi stöðu í aðildarríkjunum á norðurslóðum. Kanadíska þingkonan Yvonne Jones sagði Kanada styðja Úkraínu fjárhagslega og taka á móti flóttamönnum. Þá sé verið að endurskoða og styrkja stefnu Kanada í varnarmálum á norðurslóðum. Mikill ótti sé meðal almennings út af núverandi ástandi og stríðinu í Úkraínu og fullur stuðningur við umsókn Svíþjóðar og Finnlands um aðild að NATO. Aaja Chemnitz Larsen sagði Grænland og Danmörku vera að vinna að nýjum samningi um varnarmál á norðurslóðum. Hún sagði Grænland hafa sína eigin stefnu í málefnum norðurslóða og að konungsríkið Danmörk sé að endurskoða sína stefnu.

Finnski þingmaðurinn Mikko Kärnä sagði umsókn Finnlands um aðild að NATO vera í brennidepli þessa dagana og að tekin verði ákvörðun um inngöngu Finnlands næstu daga. Mikill meiri hluti landsmanna styðji aðildarumsóknina, auk þess sem þjóðin styðji 100% við málstað Úkraínu. Þá þakkaði hann varaformanni nefndarinnar, Murkowski, sérstaklega fyrir að styðja við málstað Finna á erfiðum tímum. Sænski þingmaðurinn Matthias Karlsson tók í sama streng og Kärnä og sagði aðildarumsókn Svíþjóðar að NATO vera efst á baugi í umræðunni. Hann sagði það ríkjandi skoðun að aðild að NATO sé jákvætt skref fyrir Svíþjóð. Þá fari fram þingkosningar í landinu í september nk.

Líneik Anna Sævarsdóttir, formaður Íslandsdeildar, skýði frá því að Volodymyr Zelensky, forseti Úkraínu hefði 6. maí sl. ávarpað Alþingi, forseta Íslands og ríkisstjórnina í beinni útsendingu. Í kjölfarið hefði forsætisráðherra Íslands ítrekað stuðning Íslands við Úkraínu sem hefur frá upphafi fordæmt tilefnislausa innrás Rússa í Úkraínu og lýst opinberlega yfir eindregnum stuðningi við úkraínsku þjóðina og ríkisstjórn landsins. Ísland taki fullan þátt í alþjóðlegum refsiaðgerðum gegn Rússlandi, styðji mannúðarstarf Sameinuðu þjóðanna og annarra alþjóðastofnana í Evrópu og taki á móti úkraínskum flóttamönnum.

Þá sagði Líneik frá nýrri stefnu Íslands í málefnum norðurslóða sem var samþykkt sem þingsályktun 19. maí 2021. Ályktunin byggist á tillögu þingmannanefndar sem skipuð var til að endurskoða stefnu Íslands frá árinu 2011. Verið sé að innleiða stefnuna og vinna aðgerðaáætlun til að hrinda stefnunni í framkvæmd, sem hluta af því ferli hafi hún haldið kynningu á samstarfi þingmannanefndar um norðurslóðamál á ráðstefnu á Akureyri í mars sl. Enn fremur greindi Líneik frá því að sveitarstjórnarkosningar færu fram á Íslandi 14. maí nk. Næsti fundur þingmannanefndarinnar er fyrirhugaður í Nuuk í september nk.